Šifra kandidata:

Državni izpitni center

JESENSKI ROK

M 0 4 2 5 2 1 2 2

SOCIOLOGIJA

Izpitna pola 2

Sreda, 1. september 2004 / 90 minut

Dovoljeno dodatno gradivo in pripomočki: kandidat prinese s seboj nalivno pero ali kemični svinčnik. Kandidat dobi dva ocenjevalna obrazca.

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila. Ne izpuščajte ničesar.
Ne obračajte strani in ne začenjajte reševati nalog, dokler Vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani in na obrazca za ocenjevanje).

V tej izpitni poli so štirje tematski sklopi (štiri strukturirana vprašanja), od katerih si izberite **DVA**. Odgovarjajte le na vprašanja v okviru DVEH izbranih tem.

Odgovore vpisujte v prostore, ki so za to predvideni, z nalivnim peresom ali kemičnim svinčnikom. Pred njimi jasno označite naslov tematskega sklopa, ki ste si ga izbrali, in številko vprašanja, na katero odgovarjate (npr. Metode, vprašanje št. 1). Pišite čitljivo. **Nečitljivi odgovori in odgovori, pisani z navadnim svinčnikom, se točkujejo z nič (0) točkami.**

Število točk, ki jih lahko dobite, je navedeno ob vprašanjih v izpitni poli.

Vsako nalogo skrbno preberite in premislite. Poskušajte odgovoriti na vsa vprašanja. Zaupajte vase in v svoje sposobnosti.

Želimo Vam veliko uspeha.

Ta pola ima 24 strani, od tega 3 prazne.

© RIC 2004

Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia

PRAZNA STRAN

Obrnite list.

1. METODE SOCIOLOŠKEGA RAZISKOVANJA

Vir A

Opazovanje potemtakem potrjuje hipotezo. Na eni strani regularnost statističnih podatkov pomeni, da obstajajo kolektivne tendence, ki so zunaj posameznikov; na drugi strani pa lahko v precejšnjem številu pomembnih primerov to zunanjost neposredno ugotovimo.

(Durkheim, E. (1992): Samomor. Prepoved incesta in njeni izviri, ŠKUC, FF, Ljubljana, str. 30)

Vir B

Delež v skupni zaposlenosti, v %	Moški	Ženske
Kmetijske dejavnosti	53.1	46.9
Nekmetijske dejavnosti (razen storitvenih)	66.2	33.8
Rudarstvo	100.0	0.0
Predelovalne dejavnosti	60.8	39.2
Oskrba z elektriko, plinom in vodo	85.7	14.3
Gradbeništvo	91.1	8.9
Storitvene dejavnosti	45.0	55.0
Trgovina, popravila motornih vozil	48.6	51.4
Gostinstvo	42.4	57.6
Promet, skladiščenje, zveze	79.2	20.8
Finančno posredništvo	25.0	75.0
Poslovanje z nepremičninami	51.0	49.0
Dejavnost javne uprave	51.0	49.0
Izobraževanje	23.3	76.7
Zdravstvo in socialna varnost	20.0	80.0
Druge javne, skupne in osebne storitve	47.2	52.8

Vir: Statistične informacije 62/2000.

(Hanžek, M., Javornik, J., Krašovec, A. (2000); Spolna neenakost v nekaterih tranzicijskih državah, Družboslovne razprave, Ljubljana, št. 34 – 35, str. 181)

Vir C

V večini socioloških študij raziskovalci proučujejo skupino v razmeroma kratkem časovnem obdobju. Analizirajo podatke o njih, pripravljajo poročilo o svoji raziskavi in se lotijo novih problemov. Toda nekateri raziskovalci proučujejo skupino v daljšem obdobju in zbirajo o njej podatke v intervalih.

(Haralambos, M., Holborn, M. (1999): Sociologija, Teme in pogledi, DZS, Ljubljana, str. 856)

Vprašanja:

1. Preberite vir A in ugotovite, kako so bili zbrani podatki za raziskavo.

(1 točka)

2. Navedite in kratko pojasnite dve prednosti in dve omejitvi uporabe uradne statistike v sociološkem raziskovanju.

(4 točke)

3. Preglejte vir B, navedite dve v tabelo vključeni spremenljivki in za vsako določite, ali je neodvisna ali odvisna.

(2 točki)

4. Vsebinsko interpretirajte tabelo.

(3,5 točke)

5. Poimenujte študije, ki »proučujejo skupino v daljšem časovnem obdobju in zbirajo o njej podatke v intervalih« (vir C).

(1 točka)

6. Navedite dva konkretna primera vrste raziskovanja, ki ste ga prepoznali v viru C.

(2 točki)

7. Pojasnite razliko med kvantitativno in kvalitativno analizo v sociologiji in navedite eno od metod sociološkega proučevanja, ki se uporablja za kvantitativno, in eno od metod, ki se uporablja za kvalitativno analizo.

(4 točke)

2. KULTURA

Vir A

Naloga, da se zagotovijo bistveni pogoji predvidljivosti, ki so v živalski vrsti rešeni z dednimi mehanizmi in nagoni, je v človeški družbi rešena s simboličnim, kjer se uzakoni kulturni sistem. S tem mislimo sklop vrednot in norm, ki lahko utemeljujejo enotno človečnost neke družbe in se prenašajo v komunikacijski mreži ... Najbolj običajen in preprost kanal, ki prenaša sporočilo, je govorica.

(Bajzek, J. (1997): Od skupine k skupnosti, Inštitut Antona Trstenjaka, Ljubljana, str. 222)

Vir B

Izrazit je simbolični pomen barve … Ustaviti se je treba pri morebitni identifikacijski povezavi barve z domnevno pigmentacijo: ljudje se imajo za belce, za črnce, za rumenokožce, rdečekožce itd. V tej "naravni" barvi je morda najti povezanost estetskega izbora. Beli človek je namreč prav iz bele barve naredil pojem "vzvišenosti". Kitajci so dali rumeni barvi prednost ki je ta barva pri drugih nima. Rumena je barva zemlje, je središče sveta in je barva prestola.

(Južnič, S. (1993): Identiteta, FDV, Ljubljana, str. 254/255)

Vir C

Pot skozi deželo Navajev je bila tako nemara res najbolj nazorna lekcija o tem, kako je Amerika sicer res multikulturalna dežela, v kateri sočasno obstaja mnoštvo različnih kulturnih tradicij, vendar pa uživa izročilo Zahoda brezmejno in nezaslišno prednost.

(Debeljak, A. (1991): Temno nebo Amerike, Založba Obzorja, Maribor, str. 42)

Vprašanja

1. Pojasnite razliko med živalsko in človeško komunikacijo. Pomagajte si z virom A.
(4 točke)

2. Pojasnite razmerje med jezikom in govorom.
(3 točke)

3. Opredelite pojem simbola. Pomagajte si z virom B.
(2 točki)

4. Navedite konkreten primer simbola (ne iz vira B) in kratko pojasnite njegov pomen.
(2,5 točke)

5. Katere družbene okoliščine so vplivale na pojav multikulturnosti sodobnih družb? Navedite in kratko pojasnite dve.
(4 točke)

6. Poimenujte in kratko pojasnite proces, ki v sodobnih družbah ogroža kulturno raznolikost.
(2 točki)

3. DRUŽBENA NEENAKOST IN GIBLJIVOST

Vir A

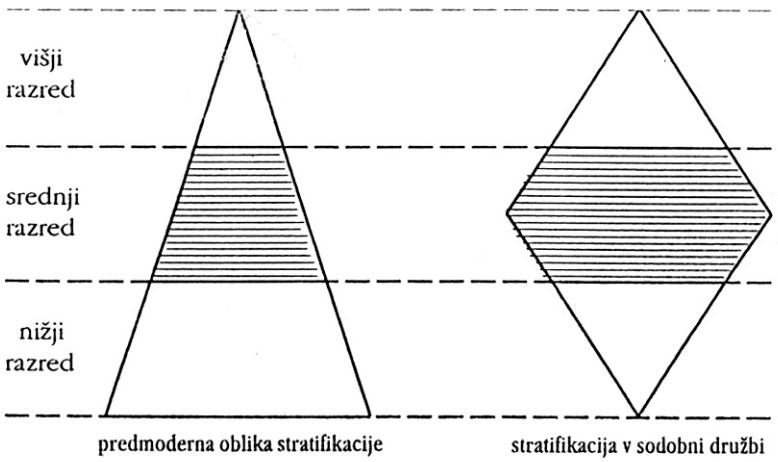

(Barle, A., Počkar, M. (1995): Sociologija – gradivo za srednje šole, ZRSŠ, Ljubljana, str. 144)

Vir B

Temeljni vzrok za to, da mladi izobrazbi pripisujejo izjemno velik pomen, raziskovalci in raziskovalke pripisujejo njihovi veri v odprte možnosti prehoda iz enega družbenega razreda v drugega – zato se med šolajočimi mladimi zvišujejo pričakovanja glede lastne dosežene izobrazbe …

(Nastran Ule, Mirjana, in drugi (2002): Mladina 2000; Slovenska mladina na prehodu v tretje tisočletje, Aristej, Maribor, str. 18(1))

Vir C

Tudi Dahrendorf domneva, da obstaja razredno dno tako v Ameriki kot v Britaniji, in meni, da ima razredno dno nezaželene kulturne značilnosti. Njihova kultura vključuje življenjski slog umirjene zanikrnosti, združevanje v spreminjajoče se skupine tolp, shajanje ob diskotekah in podobnem, sovraštvo do družbe srednjega razreda, svojske navade oblačenja, frizur, pogosto uporabo drog ali vsaj alkohola – z drugimi besedami je to slog, ki ima malo skupnega z vrednotami delovne družbe, ki jih obdaja.

(Haralambos, M., in Holborn, M. (1999): Sociologija, Teme in pogledi, DZS, Ljubljana, str. 100)

Vprašanja:

1. Interpretirajte dve spremembi v družbeni razslojenosti sodobnih družb, ki sta potrjeni v mnogih socioloških raziskavah. Pomagajte si z virom A.

(3 točke)

2. Kateri ljudje oziroma socialne kategorije v gospodarsko razvitih družbah sestavljajo višji razred in zakaj? Kaj je zanj značilno? Pri odgovoru upoštevajte določnice družbene slojevitosti po Maxu Webru.

(3 točke)

3. Kako imenujemo družbeno slojevitost, ki ne omogoča družbene gibljivosti, in kakšen je status ljudi v takšnem sistemu?

(2 točki)

4. Navedite, katere vrste družbenih gibljivosti (mobilnosti) poznamo, in eno kratko opišite. Pomagajte si z virom B.

(3 točke)

5. Katera razlaga revščine je predstavljena v viru C?

(1 točka)

6. Kratko predstavite kritiko zgornje razlage.

(2 točki)

7. Nekateri sociologi trdijo, da je revščina funkcionalna. Navedite dve od družbenih funkcij, ki jih pripisujejo revščini.

(2 točki)

8. Na katere načine poskušajo moderne države rešiti problem revščine? Navedite in kratko pojasnite en način.

(1,5 točke)

4. DRUŽBENE SPREMEMBE/MODERNIZACIJA

Vir A

Buržoazija je v zgodovini igrala nadvse revolucionarno vlogo. Kjer je buržoazija prišla na oblast, je razdejala vsa fevdalna, patriarhalna, idilična razmerja ... Ustvarila je še vse drugačna čudesa od egiptovskih piramid, rimskih vodovodov in gotskih katedral, izpeljala je še vse drugačne pohode od preseljevanja narodov in križarskih pohodov.

(Marx, K., Engels, F. (1971): Izbrana dela (drugi zvezek), Cankarjeva založba, Ljubljana, str. 591)

Vir B

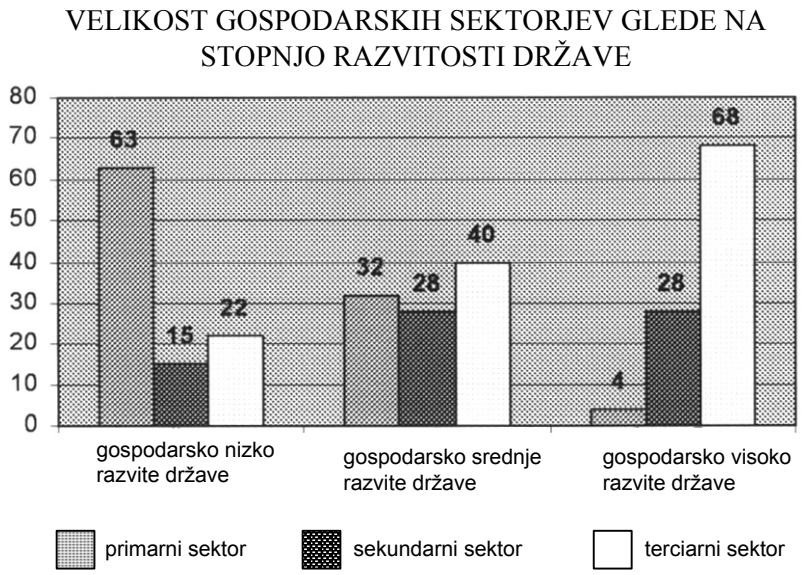

(Graf: Obseg gospodarskih sektorjev v gospodarsko različno razvitih državah (Macionis, J. J. (2001): Sociology, Prentice Hall, Upper Saddle River, str. 4)

Vprašanja:

1. Proces, ki je opisan v viru A, se v sociologiji pogosto označuje s pojmom modernizacija. Kaj razumemo s tem pojmom?

(2 točki)

2. V katerih državah in v katerem obdobju so potekali prvi modernizacijski procesi?

(2 točki)

3. Že zgodnji sociologi (npr. Marx, Weber in Durkheim) so opazili, da modernizacija prinaša tudi številne probleme. S katerim pojmom Durkheim označuje temeljni problem modernih družb? Pojasnite vsebino tega pojma.

(3 točke)

4. Kaj je K. Marx poudaril kot bistveno lastnost modernih industrijskih družb?

(1 točka)

5. S katerim sociološkim pojmom označujemo družbe, ki so v viru B označene kot gospodarsko visoko razvite družbe? Navedite in kratko pojasnite dve značilnosti teh družb.

(4 točke)

6. Na kratko pojasnite vsebino teorije odvisne modernizacije.

(4,5 točke)

7. Kako imenujemo teorijo, ki drugače od teorije odvisnega modernizacije trdi, da z industralizacijo izginjajo razlike med družbami in da tako nastaja univerzalna moderna civilizacija?

(1 točka)

PRAZNA STRAN

PRAZNA STRAN